

УДК 658.27:631.11

Черкасов О. О.

Полтавська державна аграрна академія

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті проаналізовано традиційні та інноваційні джерела фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств. Досліджено особливості використання внутрішніх та зовнішніх джерел інвестування у сільському господарстві. Обґрунтовано доцільність використання кредитів та фінансового лізингу за показниками дисконтованих інвестиційних витрат та чистих дисконтованих інвестиційних витрат на основі динамічного підходу.

Ключові слова: основні засоби, власні кошти, амортизація, кредит, фінансовий лізинг, венчурне фінансування, аграрні розписки.

Постановка проблеми. Існування значного дефіциту власного капіталу для здійснення простого та розширення у сільському господарстві України ставлять перед сільгоспвиробниками проблему пошуку оптимальних джерел фінансування відтворення основних засобів як одного з основних чинників підвищення продуктивності праці та збільшення виробництва продукції. Складність залучення інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств обумовлена як специфікою самої галузі (тривалий період обороту коштів, підвищені ризики втрати або недоотримання продукції, низький рівень прибутковості, високий рівень зношеності основного капіталу), так і незадовільним фінансовим станом підприємств, відсутністю належного обґрунтування інвестиційних рішень у виробничо-господарській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу джерел відтворення основних засобів у сільському господарстві за рахунок зовнішніх джерел фінансування висвітлені у працях В.Г. Андрійчука, В.І. Артиша, М.Я. Дем'яненко, В.В. Іванишина, П.М. Макаренка, Л.Ю. Мельника, В.Б. Наконечного, М. Пастернака та інших науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових дослідженнях значна увага приділяється аналізу тенденцій інвестування та оцінці рівня ефективності їх використання без належного обґрунтування методичних підходів та критеріїв доцільності вибору одного з них з урахуванням фінансового стану сільськогосподарського підприємства та масштабів інвестиційного проекту.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей джерел фінансування відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах та обґрунтування раціонального вибору одних з них за критеріями мінімуму витрат та максимуму економічного ефекту з урахуванням концепції зміни цінності грошей у часі.

Виклад основного матеріалу. Плануючи оновлення основних засобів, варто визначити загальний обсяг інвестицій для реалізації інвестиційного проекту чи програми. Джерелами фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства можуть бути: власні фінансові кошти і внутрішньогосподарські резерви; позикові фінансові кошти; залучені фінансові кошти, одержані від продажу акцій; кошти, що перебувають у централізованому володінні об'єднань підприємств; кошти Державного бюджету; кошти іноземних інвесторів (рис. 1).

Інноваційними джерелами фінансування оновлення основних засобів у сільському господарстві

є: аграрні розписки, оперативних та фінансовий лізинг, а також венчурний капітал.

Як свідчать дослідження, одним із основних джерел фінансування в Україні є власні кошти підприємства – 70,5%. До власних джерел фінансування відтворення основних засобів належать прибуток, амортизаційні відрахування, мобілізація внутрішніх активів від продажу «заморожених» основних засобів або вивільнення частини оборотних активів, а також додаткові грошові внески власників підприємства у статутний фонд.

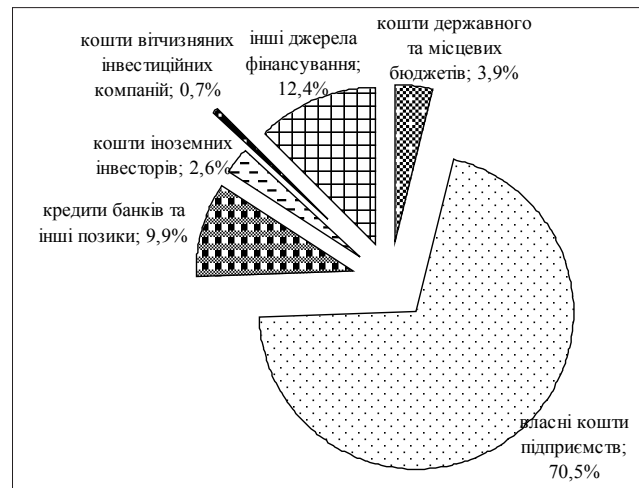

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування, 2014 р., %

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Власні фінансові кошти підприємства використовуються переважно для фінансування технічного вдосконалення засобів праці: технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; заміна застарілої техніки, модернізацію обладнання; ліквідацію вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства; механізацію допоміжних та обслуговуючих виробництв.

Прибуток від реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами має тенденцію до збільшення, що сприяє розширенню можливостей фінансування оновлення основних засобів сільського господарства (табл. 1).

При цьому необхідно розуміти, що власні кошти не є безкоштовним джерелом інвестування в основні засоби. На нашу думку, при обґрунтованні спрямування частини прибутку на придбання основних засобів необхідно порівняти результати використання техніки з ефектом від

реінвестування коштів в операційну діяльність підприємства як альтернатива вкладень.

Проект заміни застарілого устаткування за рахунок амортизаційного фонду є природним процесом продовження виробничої діяльності в незмінних масштабах. Зазвичай такі проекти не потребують тривалих і складних процедур обґрунтування і прийняття рішень. Багатоальтернативність може з'явитися лише у разі існування кількох типів подібного обладнання. У такому випадку необхідно обґрунтувати переваги одного з них.

Довгострокові кредити є найпоширенішими джерелами зовнішнього фінансування відтворення основних засобів. Якщо розглянути досвід європейських країн таких, наприклад, як Німеччина та Англія, то можемо зазначити, що частка позикових коштів в аграрному секторі сягає 50%, дещо нижчі частки мають Франція – 40%, Італія та Бельгія – 30% [2].

Забезпечення сільського господарства банківськими кредитами з кожним роком зростає. Зокрема, за 2010–2014 рр. кредити в сільське, лісове та рибне господарство України зросли у 2,1 рази і становлять 55335 млн грн, у тому числі у національній валюті збільшилися на 74 % до 35425 млн грн [1].

Кредити у сільське господарство є коротко- та середньостроковими, частка кредитів до 1 року становить 45,1%, від 1 до 5 років – 45,6% у 2014 р. При цьому питома вага довгострокових кредитів (більше 5 років) не перевищувала 9,3%. Середні відсоткові ставки по кредитах у сільське господарство перевищували середні кредитні ставки для реального сектора економіки, що негативно впливає фінансовий стан сільськогосподарських підприємств та можливості відтворення основного капіталу за рахунок даного джерела. Ставки по капіталу за видами економічної діяльності коливається від 8,3% (діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування) до 23,7% (охорона здоров'я та надання соціальної допомоги), тоді як процентні ставки для сільського господарства знаходяться на рівні 20,1%. Водночас рівень рентабельності основних засобів не перевищував 12,7% у 2014 р., а загальний рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва становив 25,8%.

Таким чином, спостерігається значний диспарат між дохідністю основного капіталу та вартістю кредитних ресурсів, що потребує ґрунтовного аналізу щодо доцільності залучення останніх як джерела фінансування оновлення основних виробничих засобів.

Спеціально для сільськогосподарських підприємств банки готують індивідуальні графіки погашення, які враховують специфіку їх функціонування. Дуже часто сільгоспвиробники мають можливість погасити кредит по мірі отримання

виручки від реалізації. Проведення моніторингу банківського ринку в розрізі аграрного кредитування виявило лише 8 банків, які пропонують такі ресурси: Приватбанк, Райффайзен банк Аваль, ПУМБ, Альфа-Банк, Укрсоцбанк, Прокредит та Креді Агріколь, ОТП банк [7, с. 29].

Нами запропоновано для обґрунтування використання різних джерел фінансування придбання (відтворення) основних виробничих засобів використовувати показники дисконтованих інвестиційних витрат (DIC – discounted investment costs) та чистих дисконтованих інвестиційних витрат (NDIC – netto discounted investment costs) з урахуванням принципів зміни цінності грошей у часі (динамічний підхід).

При використанні банківського кредиту як джерела придбання основних засобів виникають витрати пов'язані зі сплатою відсотків та річні витрати на погашення основного боргу:

$$DIC_{cr} = \sum_{t=1}^n \left(\frac{C_{debt_t} + PP_t - A_t}{(1 + Inf)^t} \right) \rightarrow \min, \quad (1)$$

де DIC_{cr} – дисконтовані інвестиційні витрати при використанні банківського кредиту для придбання основних виробничих засобів за весь період дії кредитного договору, грн; C_{debt_t} – річні витрати на погашення основного боргу, грн; PP_t – відсоткові платежі за користування банківським кредитом, грн; A_t – річна сума амортизації придбаного основного засобу, грн; Inf – річний індекс інфляції за t -рік, коефіцієнт; t – номер року, за який проводиться розрахунок; n – кількість років кредитного договору.

Відповідно, варіант кредитування, що забезпечує мінімум дисконтованих інвестиційних витрат на придбання основних виробничих засобів є найбільш доцільним.

На нашу думку, при розрахунку чистих дисконтованих інвестиційних витрат необхідно враховувати не лише витрати, але і можливі надходження від використання основних виробничих засобів:

$$NDIC_{cr} = \sum_{t=1}^n \frac{INC_t}{(1 + r_{alt})^t} - \sum_{t=1}^n \left(\frac{C_{pr_t} + C_{debt_t} + PP_t - A_t}{(1 + Inf)^t} \right) + \frac{FAS_{liq}}{(1 + Inf)^n} > 0, \quad (2)$$

де $NDIC_{cr}$ – чисті дисконтовані інвестиційні витрати на банківське кредитування придбання основних виробничих засобів, грн; INC_t – дохід від використання технічного засобу у t -му році (виручка від реалізації продукції, виробленої з використанням технічного засобу; збільшення виробітку працівників та валової продукції тощо), грн; r_{alt} – дохідність альтернативного варіанта використання фінансових ресурсів, найменша безризикова річна ставка відсотку, коефі-

Таблиця 1

Динаміка власних коштів для фінансування відтворення основних засобів у сільському господарстві України, 2010–2014 рр.

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Чистий прибуток, млн грн	17253,6	25267,0	26728,4	14925,7	20262,9
Амортизація, млн грн	6264,00	6327,53	9271,63	10830,26	11467,71
Додатковий грошовий потік, млн грн	23517,6	31594,53	36000,03	25755,96	31730,61
Капітальні інвестиції, млн грн	11311	16703	19086,00	18640	18388
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	21,1	27,0	20,5	11,2	25,8
Рівень рентабельності основних засобів, %	16,2	24,0	21,2	10,4	12,7

Джерело: розраховано автором за даними [10]

цієнт; C_{prt} – витрати, пов’язані з виробництвом продукції та використанням технічного засобу у t -му році, грн; FAS_{liq} – чиста ліквідаційна вартість основного засобу на кінець періоду експлуатації, грн; t – номер року, за який проводиться розрахунок; n – кількість років експлуатації засобу.

У випадку, якщо $NDIC_{cr} > 0$, то підприємство отримає додатковий грошовий потік від придбання технічного засобу в кредит і дасть змогу компенсувати всі витрати пов’язані з погашенням боргу та виплатою відсотків за користування кредитом. В іншому випадку підприємству недоцільно залучати кредитні ресурси для придбання технічного засобу або ж здійснювати пошук більш дешевших банківських кредитів, оскільки надходження не дають змогу компенсувати витрати за даної ставки позичкового відсотка.

Одним із інструментів кредитування різних операцій з купівлі машин, обладнання та інших товарів є фінансовий лізинг – це господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з Податковим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов’язаних з правом користування та володіння об’єктом лізингу [9]. Його застосовують, передусім, для швидкого освоєння великих технічних новацій, що вимагає придбання дорогого обладнання.

У Держбюджеті на 2016 р. передбачається фінансування лізингових поставок техніки аграріям 35 млн грн для НАК «Укragenrolіzing» та 3,8 млн грн для ДП «Спецагроліzing», або близько 1% від потреби.

На умовах фінансового лізингу сільськогосподарськими підприємствами було отримано 42% тракторів, 36% ґрунтообробної та посівної техніки, 13% комплекти обладнання для тваринництва і птахівництва, 9% зернозбиральних комбайнів від зального обсягу об’єктів агролізингу [6].

При обґрунтуванні використання фінансового лізингу як джерела відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати таке:

1) за умовами фінансового лізингу передбачається авансовий платіж у розмірі 20-30% балансової вартості техніки;

2) за користування об’єктом лізингу сплачуються лізингові платежі щорічно, поквартально, помісячно чи з урахуванням сезонів, який також включає витрати на обслуговування;

3) при використанні схеми фінансового лізингу виникає податкова економія на комісійній винагороді та податкова економія на амортизації;

4) у кінці лізингової угоди виникають додаткові витрати, пов’язані з викупом техніки за залишковою вартістю.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що розрахунок дисконтованих інвестиційних витрат та чистих дисконтованих інвестиційних витрат має здійснюватися за такими формулами:

$$DIC_{Lis} = \sum_{t=1}^n \left(\frac{LisP_t - Stax_t}{(1 + Inf)^t} \right) + \frac{FAS_{rv}}{(1 + Inf)^n} \rightarrow \min, \quad (3)$$

де DIC_{Lis} – дисконтовані інвестиційні витрати на придбання основних виробничих засобів шляхом фінансового лізингу, грн; $LisP_t$ – щорічні лізингові платежі лізингодавцю за користування об’єктом фінансового лізингу, грн; $Stax_t$ – податкова економія на комісії лізингодавця та податкова економія на амортизаційних відрахуваннях;

FAS_{rv} – витрати на викуп основних виробничих засобів за залишковою вартістю в кінці терміну фінансового лізингу, грн; Inf – річний індекс інфляції за t -рік, коефіцієнт; t – номер року, за який проводиться розрахунок; n – кількість років договору фінансового лізингу.

$$NDIC_{Lis} = \sum_{t=1}^n \frac{INC_t}{(1 + r_{alt})^t} - \sum_{t=1}^n \left(\frac{LisP_t - Stax_t}{(1 + Inf)^t} \right) - \frac{FAS_{rv}}{(1 + Inf)^n} > 0, \quad (4)$$

де $NDIC_{Lis}$ – чисті дисконтовані інвестиційні витрати на придбання основних виробничих засобів шляхом фінансового лізингу, грн; INC_t – дохід від використання технічного засобу у t -му році, грн.

Відповідно, використання фінансового лізингу для сільськогосподарських підприємств доцільне у тому разі, якщо дисконтовані інвестиційні витрати є нижчими порівняно з іншими альтернативними джерелами фінансування, а чисті дисконтовані інвестиційні витрати мають позитивне значення.

За обмежених фінансових ресурсів підприємства доцільно використовувати принципово нові механізми залучення коштів в оновлення основних засобів, серед яких важливу роль відіграє фінансування за участю венчурного капіталу. Венчурне фінансування, за визначенням Європейської асоціації прямого та венчурного інвестування, – це акціонерний капітал, який надається професійними підприємствами, які інвестують, одночасно беручи участь в управлінні, в приватні підприємства, які демонструють значний потенціал зростання, на фазах їх початого розвитку, розширення та перетворення [8].

Діяльність венчурних підприємств характеризується певними особливостями:

1) кошти вкладаються у венчурний бізнес без гарантій з боку венчурного підприємства;

2) кошти надаються на безвідсотковій основі, тобто ризиковий капітал розміщується не як кредит, а у вигляді паю до статутного фонду підприємства;

3) венчурні інвестори є активними учасниками інноваційного процесу. Вони не залишають компанію після надання їй фінансових ресурсів, а беруть активну участь в управлінні нею;

4) вкладники капіталу змушені очікувати в середньому від 3 до 5 років, щоб переконатися у перспективності вкладень, і до 10 років, щоб отримати прибуток на вкладений капітал;

5) повернення вкладених коштів венчурним інвестором здійснюється в момент виходу цінних паперів підприємства на відкритий ринок і залежно від частки участі в наданні коштів.

Український венчурний капітал схильний реалізовувати середньо- та короткострокові інвестиційні проекти. Галузева структура венчурних інвестицій в Україні є деформованою, основними реципієнтами венчурних інвестицій є комп’ютерна техніка та фінансові послуги. При цьому галузева структура інвестицій венчурних фондів європейських країн більш диверсифікована, а частка інвестицій в сільське господарство становить 0,4% і поступово збільшується.

Одним з альтернативних джерел залучення фінансових ресурсів у сільське господарство є використання аграрних розписок. Аграрна розписка – товаророзпорядчий документ, що фіксує

безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах [3].

Характерними ознаками аграрної розписки є: виступає як інструмент кредитування; безумовне зобов'язання боржника перед кредитором; виписується за гроші, поставлений товар, послуги, виконані роботи; використання застави у вигляді майбутнього врожаю; спрощена процедура стягнення; захист від цінових та курсових ризиків.

Залежно від того, який вид розрахунків бере сільгоспвиробник (продукція чи фінанси), аграрні розписки поділяються на товарні та фінансові. Товарна аграрна розписка – це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника за аграрною розпискою здійснити поставку узгодженої сільськогосподарської продукції, якість, кількість, місце та термін поставки якої визначений аграрною розпискою. Фінансова аграрна розписка – це аграрна розписка, що встановлює безумовне зобов'язання боржника сплатити грошову суму, розмір якої визначається за погодженою боржником і кредитором формулою з урахуванням цін на сільськогосподарську продукцію або живі тварини у визначеній кількості та якості. Виконання боржником зобов'язань за фінансовими аграрними розписками здійснюється лише в безготівковій формі.

Отже, предметом застави за аграрною розпискою є майбутній врожай сільськогосподарської продукції. Видавати аграрні розписки можуть особи, які мають право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення або право користування такою земельною ділянкою на законних підставах для здійснення виробництва сільськогосподарської продукції. Мінімальний розмір земельної ділянки погоджується сторонами аграрної розписки.

З метою обґрунтування використання аграрної розписки як джерела фінансування придбання основних виробничих засобів необхідно визначити економічний ефект від її використання як різниці між дисконтованим грошовим потоком (сума прибутку від реалізації сільськогосподарської культури) та дисконтованою сумою зобов'язань за

аграрною розпиткою протягом терміну дії розписки.

Таким чином, використання аграрних розписок забезпечить сільськогосподарським товаровиробникам спрощений доступ до фінансових та технічних ресурсів.

Прямі іноземні інвестиції залучаються переважно для реалізації масштабних проектів, пов'язаних з технологічним оновленням виробництва, реорганізацією та диверсифікацією діяльності тощо. Вони можуть радикально поліпшити конкурентні позиції підприємства завдяки впровадженню сучасних технологій. Поширенішим є спільне інвестування інноваційних проектів вітчизняними та іноземними інвесторами на правах дольової участі (спільне підприємство). Однак обсяги залучення іноземних інвестицій в Україні нині недостатні, що зумовлено несприятливим інвестиційним кліматом і невисокою привабливістю більшості вітчизняних сільськогосподарських підприємств для іноземних інвесторів.

Як свідчать проведені дослідження, прямі іноземні інвестиції у сільське, лісове та рибне господарство за 2010–2014 рр. збільшилися на 96,5 млн дол. США, або на 14,2% і становлять 776,9 млн дол. США, або 1,4% загального обсягу прямих іноземних інвестицій [4].

Висновки і пропозиції. Таким чином, основними джерелами фінансування відтворення основних засобів у сільському господарстві є власні кошти та банківські кредити, а перспективними – фінансовий та оперативний лізинг, аграрні розписки та прямі іноземні інвестиції. Для порівняння ефективності різних варіантів джерел фінансування оновлення основних виробничих засобів доцільно використовувати такі показники, як дисконтовані інвестиційні витрати та чисті дисконтовані інвестиційні витрати. Використання того чи іншого зовнішнього джерела відтворення основних засобів для сільськогосподарських підприємств доцільне у тому разі, якщо дисконтовані інвестиційні витрати даного інструменту є нижчими порівняно з іншими альтернативними джерелами фінансування, а чисті дисконтовані інвестиційні витрати мають позитивне значення.

Список літератури:

1. Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
2. Гомза В.М. Сучасний стан кредитування аграрних підприємств: проблеми та шляхи їх вирішення / В.М. Гомза // Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 6. Частина 2. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/101.pdf.
3. Закон України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 № 5479-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/5479-1.
4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України : [статистичний збірник] / Відповідальний за випуск І.С. Петренко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 45 с.
5. Капітальні інвестиції в Україні за 2014 рік : [статистичний бюлетень] / Відповідальний за випуск І.С. Петренко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 42 с.
6. Костирко А.Г. Агролізинг як джерело формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств / А.Г. Костирко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 568.
7. Наконечна О.С. Особливості банківського кредитування аграрних підприємств України / О.С. Наконечна // Агросвіт. – 2015. – № 7. – С. 25-30.
8. Офіційна веб-сторінка Європейської асоціації венчурного капіталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.evca.eu>.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Сільське господарство України за 2014 рік : [статистичний збірник] / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 379 с.

Черкасов А. А.

Полтавская государственная аграрная академия

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВОСПРОИЗВОДСТВА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Резюме

В статье проанализированы традиционные и инновационные источники финансирования воспроизводства основных средств сельскохозяйственных предприятий. Исследованы особенности использования внутренних и внешних источников инвестирования в сельском хозяйстве. Обоснована целесообразность использования кредитов и финансового лизинга с помощью показателя дисконтированных инвестиционных расходов и чистых дисконтированных инвестиционных расходов на основе динамического подхода.

Ключевые слова: основные средства, собственные средства, амортизация, кредит, финансовый лизинг, венчурное финансирование, аграрные расписки.

Cherkasov O. O.

Poltava State Agrarian Academy

FINANCIAL PROVIDING OF MAIN WAYS FOR AGRICULTURE REPRODUCTION

Summary

The article deals with the analysis of traditional and innovation sources of financing of fixed assets reproduction in agrarian enterprises. It represents the research of the peculiarities of internal and external sources using of investment. The author substantiates the necessity to use loans and financial leasing according to the indexes of discount investment costs and net discount investment costs on the base of dynamic approach.

Keywords: fixed assets, own funds, depreciation, loan, financial leasing, venture capital financing, agrarian loan receipts.

УДК 658.8:659.1

Яковенко Т. І.

Полтавський університет економіки і торгівлі

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕКЛАМНОЇ ГАЛУЗІ

Досліджено тенденції розвитку підприємств рекламної галузі. Визначено особливості маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі. Розглянуто ситуацію на топ-10 рекламних ринках світу, а також розподіл світового рекламного бюджету між різними медіа на майбутній період.

Ключові слова: тенденції розвитку, підприємства рекламної галузі, особливості маркетингової діяльності.

Постановка проблеми. Ніхто сьогодні не ставить під сумнів необхідність використання реклами, вона існувала задовго до появи радіо й телебачення та буде існувати, поки живе людство. Швидкий розвиток ринку, поява все нових і нових можливостей використання різноманітних конструкцій, зростаюча конкуренція всередині галузі – усе це вимагає переосмислення підходів до реклами. Назріла необхідність систематизації знань та аналізу даних серед підприємств рекламної галузі [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання щодо тенденцій розвитку підприємств рекламної галузі вивчалися такими українськими науковцями, як Вакалюк А., Лазебник М., Ромат Є., Гультай Б.В., Петрашак О.О. та ін. [4; 12; 14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На думку науковців, ринок має позитивну тенденцію розвитку. Але в умовах прогресивного розвитку різних форм комунікацій, ринок реклами здобуває все нові тенденції розвитку, які є ще не достатньо розкритими і потребують постійного і детального дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні тенденцій розвитку та визначенні особливостей маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекламна галузь уже давно вийшла за рамки комерційних комунікацій:

- вона є тим засобом комунікації, завдяки якому фірма, підприємство, організація можуть передати інформацію потенційним споживачам, прямий контакт з якими встановити важко, а часом і взагалі неможливо;

- реклама є рушієм розвитку, оскільки спонукає її споживачів до певних дій, що відповідають цілям збуту;

- це агітація на користь будь-якого товару, марки, бренду, фірми;

- реклама створює робочі місця і таким чином збільшує кількість працездатного населення (для створення реклами необхідні спеціалісти);

- є джерелом інформації від виробника, яка для споживача є особливо цінною [7].

Наше дослідження почнемо з визначення видів економічної діяльності, які насичають ринок реклами. Відповідно до класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) [5], складової час-